

УДК 81

Г. Мацюк¹, Н. Кунанець²

¹(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

²(Національний університет «Львівська Політехніка»)

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТУ СПІЛКУВАННЯ З ЕКСПЕРТОМ ПРИ ФОРМУВАННІ ПОШУКОВОГО ТЕЗАУРУСА

UDC 81

H. Matsiuk¹, N. Kunanets²

¹(Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine)

²(Lviv Polytechnic National University, Ukraine)

LINGUISTIC ASPECTS OF COMMUNICATION WITH EXPERTS IN THE FORMATION OF SEARCH THESAURUS

Основним засобом спілкування є мова, яка складається із лексичних елементів. Інтерес нашого дослідження формують лексичні елементи, що складають термінологічну базу предметної області аналітика та експерта. Аналітик оперує термінами предметної області, котрі він отримав зі спеціальної літератури; загальнонаукової термінології, якою володіє; а також побутової мови, якою користується. Експерт володіє спеціальною термінологією предметної галузі, фахівцем якої він є, загальнонауковою термінологією, побутовою мовою, неологізмами, створеними експертом за час роботи. Для успішної взаємодії аналітика та експерта необхідно виробити спільну штучну мову, яка буде складатися із двох потоків: мови, котрою розмовляють аналітик та експерт, та невербального компонента спілкування. У подальшому така штучна мова перетворюється у семантичну мережу понять, котра є прототипом знань предметної області.

Формування спільної штучної мови розпочинається із створення аналітиком переліку усіх термінів, які використовує експерт, та, звичайно, уточнення їх значення. Практично це є формуванням словника предметної області. Пізніше терміни групуються та відшуковуються до них синоніми. Формування штучної мови закінчується складанням словника термінів предметної області з попереднім групуванням їх за близькістю понять (за змістом). Це перший крок структурування знань предметної області. Слід акцентувати увагу на тому, що важливим на цьому етапі є те, що аналітик повинен уважно розглянути всі спеціальні терміни, намагаючись максимально зрозуміти термінологію та суть проблем, що вирішуються. Звичайно, що експертові не слід уникати вживання «складних» незрозумілих для аналітика слів та виразів, бо у такому випадку це призводить до втрати сенсу, необхідно лише уточнювати їх. Таким чином, запорукою успішного отримання необхідної інформації є засвоєння аналітиком мови предметної області.

Спеціалісти галузі штучного інтелекту та когнітивної психології основною особливістю природного інтелекту та пам'яті вважають зв'язаність усіх понять у певну систему. Тому важливим є не словник, а тезаурус, у якому всі терміни пояснюються у взаємозв'язку з іншими термінами. Таким чином, на даному етапі лінгвістична робота аналітика полягає в побудові зв'язків між термінами.

Лінгвістичні результати, що стосуються штучної мови та структури понять, спрямовані на створення відповідної бази знань. Проте, слід зауважити, що професійний рівень деяких користувачів може не дозволити їм використати спеціальну мову предметної області у повній формі. Лінгвістичними причинами таких невдач може бути: спілкування з допомогою різних понять (як результат слабкої підготовки аналітика); неправильна інтерпретація термінів через співвіднесення з помилковим поняттям (через відсутність зворотного зв'язку з експертом); не врахування відмінності між рівнем знань експерта і користувача.

Отже, процес отримання первинної інформації, яким займається аналітик, є складним і потребує великої затрати праці, оскільки аналітику потрібно відтворити модель предметної області, якою користується експерт, приймаючи певні рішення.